

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

KSČ – okresní výbor Plasy

1945 - 1960

INVENTÁŘ

Číslo listu NAD: 812

Evidenční číslo pomůcky: 161

Kateřina Nová, Petr Hubka

Plasy 2005

Obsah:

Úvod	
I. Vývoj původce fondu	3 – 5
II. Vývoj a dějiny fondu	6
III. Archivní charakteristika fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	8
V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky	9
Přílohy	
Seznam literatury	10
Inventární seznam	11 – 13
Tiráž	14

I. Vývoj původce fondu

KSČ – OV Plasy

Po osvobození z fašistické nadvlády v květnu 1945 se poměrně rychle obnovoval společenský, kulturní a politický život v celém Československu. Tato skutečnost se projevovala především opětovným ustanovováním politických stran. Poválečná atmosféra posilovala rozvoj levice, zejména pak Komunistické strany Československa (KSČ). V Plzeňském kraji se konstituovaly její buňky a organizace, ale také územní řídicí orgány. V Plzni vznikl krajský výbor (KV), v okresech se vytvářely okresní výbory (OV). Územní působnost těchto orgánů se přizpůsobovala územně správnímu členění státu.

Na správním okrese (dále jen okres) Kralovice, který zahrnoval dva soudní okresy, a to Kralovice (53 obcí), výhradně zemědělský region, a Manětín (50 obcí) s poměrně rozvinutým průmyslem v jeho jižní části, vznikaly místní organizace a buňky ve většině obcí do letních měsíců roku 1945. Nejpočetnější byly v jižní části okresu, na Plasku, Kaznějovsku a Dolnobělsku. Na zakládání místních organizací a vytvoření celé okresní organizace se podíleli hlavně bývalí političtí vězni, kteří se vrátili z koncentračních táborů a káznic – Jaroslav Koča z Dolní Bělé, Josef Pašek z Krašovic a Bohumil Korza z Osojna. Již v polovině června 1945 se konala v Okresní hospodářské záložně v Kralovicích schůze asi 70 zástupců místních organizací a buněk, na níž byl zvolen první 15 členný okresní vedení a 4 členná okresní revizní komise (ORK) KSČ Kralovice. V téže době byl zřízen okresní sekretariát KSČ (administrativní aparát) se 2 zaměstnanci. V září toho roku, kdy už byla zhruba dotvořena síť místních organizací, proběhla v Kaznějově v hostinci u Rottů první poválečná okresní konference. Zde byl zvolen 36 členný OV a z jeho středu 9 členné předsednictvo a vedle toho ještě nová 4 členná ORK.

Koncem roku 1945 existovalo na okrese Kralovice již 69 základních organizací - 68 místních a 1 závodní na chemičce v Kaznějově. V těchto organizacích bylo evidováno na 3500 členů. V následujícím roce, kdy se konaly volby do Ústavodárného národního shromáždění, získala KSČ na kralovickém okrese 45% odevzdaných hlasů (8% nad celostátní průměr), již byla zcela jasně nejsilnější politickou stranou na okrese. Tehdy fungovalo na okrese 88 základních organizací - 86 místních a 2 závodní. Z 3 600 členů tvořili 1/3 dělníci a 1/6 rolníci, zbytek 1 700 členů zastupovali důchodci, inteligence a ženy v domácnosti. V dalších letech zaznamenávala okresní organizace ještě růst počtu základních organizací, avšak členská základna početně již stagnovala. Po masovém náboru po únoru 1948 měla okresní organizace již 4 860 členů. Stranické prověrky na konci téhož roku počet snížily na 4 200 členů. Od roku 1949 se počet základních organizací dále zvyšoval, ale členská základna prokazovala opačnou tendenci. Na tuto skutečnost mělo také vliv přehlášení řady členů do organizací na pracovištích mimo okres, kam množství lidí vyjíždělo za prací. V roce 1951 působilo na okrese 139 základních organizací, o dva roky později už 163, z nichž 70 bylo závodních, 90 vesnických a 3 uliční. V letech 1949 – 1958 ubylo téměř 900 členů, takže počátkem roku 1958 měla okresní organizace jen 3 250 členů čili o tisíc méně než roku 1948. Tento stav se udržel až do zrušení okresní organizace v roce 1960.

Okresní sekretariát čili aparát pracovníků okresní organizace KSČ Kralovice původně tvořili jen politický tajemník a administrativní síla, od podzimu roku 1945 se rozšiřuje o dalšího tajemníka pro vesnické organizace. Jeho sídlem se po zřízení v červnu 1945 na rok stala bývalá prodejna textilu v Plasích č.p. 89 u Lišků. K 1. srpnu následujícího roku se sekretariát přestěhoval do Kralovic, tehdy sídla okresu, kde získal pronajaté místnosti na náměstí v domě č.p. 36 u Kaliků (dnes zde stojí finanční úřad). Po únoru 1948 se počet pracovníků v sekretariátu postupně zvyšoval o další tajemníky a administrativní síly. V

prosinci 1948, kdy se připravovala správní reorganizace v souvislosti se zřízením krajů, se přestěhoval okresní sekretariát OV KSČ Kralovice do Plas, kde získal dvě místnosti v přízemí u jižního rondelu v konventu. Podle nové územně správní organizace platné od 1. února 1949 se sídlo okresu přeneslo z Kralovic do Plas a okres byl přejmenován na Plasy. Podle nového okresního sídla změnily název také orgány okresní organizace KSČ. Území plaského okresu doznalo oproti okresu Kralovice pouze dílčích změn; okres Plasy byl nepatrně větší a zahrnoval 106 obcí. Podle nového stavu se také změnila územní působnost orgánů okresní organizace KSČ. Okresní sekretariát byl v té době posílen o 3 pracovníky a 4 instruktory. Další personální posilování aparátu OV KSČ v roce 1950 na 20 pracovníků vyžadovalo větší administrativní prostory, proto v srpnu 1950 byla přidělena okresnímu sekretariátu budova č.p. 81 naproti konventu (do té doby zde byla lékárna). Tehdy byly kromě vedoucího tajemníka zřízeny ještě funkce tajemníků pro zemědělství a vesnické organizace, pro průmyslové organizace a tajemníka pro ideologickou práci. V tomto personální složení fungoval okresní sekretariát až do zrušení okresní organizace v březnu 1960.

Nejvyšším orgánem okresní organizace KSČ byla okresní konference, která se scházela každý rok. Mezi konferencemi vykonával tuto funkci okresní výbor, který byl volen okresní konferencí v počtu 25 – 35 a od roku 1954 jen 21 členů a jehož schůze se konaly každý měsíc. Okresní výbor volil ze svého středu předsednictvo, nazývané od roku 1953 byro. Předsednictvo bylo do roku 1949 o 10 – 13 členech, pak 6 – 9 členné, od roku 1954 OV volil byro se 7 – 9 členy. Schůze předsednictva se konaly každý týden, od roku 1956 pak se čtrnáctidenní periodicitou. Hlavním úkolem předsednictva či byra bylo provádět usnesení OV a řídit okresní sekretariát (aparát OV).

Orgánem okresní organizace byla 3 – 5 členná okresní revizní komise (ORK) volená okresní konferencí. Jejím úkolem bylo dohlížet na hospodaření OV, její schůze se svolávaly podle plánu a aktuální potřeby.

Do roku 1953 stál v čele OV KSČ předseda, kterého zastupovali do roku 1949 dva místopředsedové. Pak byl volen pouze jeden místopředseda. Šlo o funkce čestné, tedy neplacené, volené okresní konferencí. Tito funkcionáři společně s tajemníkem (politickým či vedoucím), který byl rovněž volen okresní konferencí, byli zároveň členy předsednictva OV. Od roku 1949 byl vedoucí tajemník navrhován KV a potvrzován okresní konferencí a členem předsednictva byl místo druhého místopředsedy volen další tajemník, zástupce vedoucího tajemníka. V roce 1953 byly funkce předsedy a místopředsedy zrušeny a nejvyšším představitelem OV se stal vedoucí tajemník. Vedoucího tajemníka již nevolila okresní konference, nýbrž společně s třemi dalšími tajemníky jej volil OV a schvaloval KV.

Podle usnesení ÚV KSČ ze dne 14. ledna 1960 měly ukončit dosavadní okresní organizace svou činnost nejpozději týden před okresními konferencemi nově konstituovaných okresních organizací KSČ (podle připravované územně správní organizace platné od 1. července 1960). Na základě tohoto usnesení ukončila 12. března 1960 svou patnáctiletou činnost i okresní organizace KSČ Plasy.

Představitelé OV KSČ Plasy:

a) předsedové:

rok	předseda
1945	Jaroslav Koča
1945 – 1947	Emil Jaroš
1947 – 1948	Václav Jaroš
1948	Rudolf Pruner
1948 – 1949	Václav Pašek
1949 – 1951	Josef Přibáň
1951	Václav Jílek
1951 – 1952	Jiří Šandor
1952 – 1953	František Felenda

b) vedoucí (politický) tajemníci:

rok	vedoucí (politický) tajemník
1945 – 1948	Josef Pašek
1948 – 1949	Jaroslav Šimek
1949 – 1952	Jaroslav Šůcha
1952 – 1953	Čestmír Vrba
1953 – 1954	Václav Pašek
1954 – 1955	František Šustr
1955 – 1958	Bedřich Perlík
1958 – 1960	Josef Zoubek

II. Vývoj a dějiny fondu

Písemnosti, vzniklé z činnosti orgánů okresní organizace KSČ Kralovice a od 1. 2. 1949 Plasy, byly ukládány vždy na sekretariátu OV a odtud po zrušení organizace se dostaly do péče nástupnického OV KSČ Plzeň-sever. Po několika letech byly předány do archivu KV KSČ v Plzni, umístěném naposled v Plzni v Pařížské ul. č. 8.

V tomto archivu byly uložené písemnosti zpracovány jako archivní fond č. 07 a jeho správce pořídil k němu inventární soupis. V něm rozdělil písemnosti podle významu do 4 skupin - a) zápisy z konferencí, b) zápisy ze schůzí plén, c) zápisy ze schůzí předsednictva OV a d) materiály ORK a uvnitř těchto skupin je seřadil chronologicky. Skupinu a) pak rozdělil do 2 svazků (fascikulů), skupinu b) do 3, skupinu c) do 16 svazků a k nim přiřadil ještě dvě knihy, které označil jako svazek 17. Skupinu d) ponechal v 1 svazku. V seznamu každý zápis tvořil samostatný záznam a v oddílu d) každý ročník. V rámci skupiny měl každý záznam a u skupiny d) každý ročník přidělené číslo archivní jednotky (pořadové číslo ve skupině). Každý záznam ve skupině a) – c) obsahoval ještě datum konání schůze či konference a počet listů příslušného zápisu. Ve skupině d) je uváděn pouze rok a počet listů v příslušném ročníku.

Archiv KSČ převzal 22. května 1990 od KV KSČ Plzeň Státní oblastní archiv v Plzni na základě dohody mezi Ministerstvem vnitra ČR a Ústředním výborem KSČ ze dne 8. května 1990 o předání archiválií vzniklých z činnosti krajských (městských) a okresních stranických orgánů, organizací a institucí. Tuto dohodu pak nahradil ústavní zákon č. 496/1990 Sb. o navrácení majetku KSČ lidu ČSFR. Z bývalého archivu KV KSČ Plzeň fond převzal od Státního oblastního archivu v Plzni na základě předávacího protokolu ze dne 15. února 1991 č.j. 264 -3/1-91 Okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

III. Archivní charakteristika fondu

Fond KSČ – OV Plasy vznikl z činnosti orgánů okresní organizace KSČ Kralovice (1945 – 1949) a Plasy (1949 – 1960). Z nejvyššího stranického orgánu v okrese se ve fondu zachovaly zápisy z okresních konferencí z let 1947 – 1948 a 1951 – 1959 a zprávy k okresní konferenci z let 1949 – 1950. Dále se uchovaly zápisy ze schůzí pléna OV KSČ, nejvyššího okresního stranického orgánu v období mezi konferencemi, a to z let 1945 – 1946, 1948, 1950 – 1960, zápisy ze schůzí předsednictva (od ledna 1953 byra) okresního výboru, výkonného orgánu okresního výboru, a to z let 1946 – 1960, zápisy ze schůzí okresní revizní komise z let 1951 – 1956. Jako ojedinělé se zachovaly zápis z okresního aktivu z roku 1956 a zápis ze společné schůze OV KSČ a ONV Plasy z roku 1959. Ostatní spisový materiál je zastoupen písemnostmi z prověrek funkcionářů OV KSČ z konce 40. let, zprávami o činnosti ORK z let 1950 – 1958, zprávami ORK z prověrek základních organizací, seznamy sboru pomocníků ORK a seznamy členů ORK.

Fond zhruba uspořádal a do kartonů uložil roku 1995 Miroslav Vild. Při pořádání přihlížel k „Směrnici pro skartaci (vyřazování) písemností krajských a okresních a základních organizací KSČ“, kterou vydal ÚV KSČ v roce 1967. Fond nově přeuspořádala v letech 2002 – 2003 Kateřina Nová. V zásadě nové uspořádání v inventáři zachovává s menší obměnou strukturu již vytvořenou v archivu KV KSČ. Fond tvoří aktový materiál a dvě knihy zápisů ze schůzí předsednictva OV. Archiválie byly rozděleny bez ohledu na diplomatické kategorie do skupin jednotlivých orgánů okresní stranické organizace – konference, OV KSČ (pléna), jeho předsednictva (byra) a okresní revizní komise. V rámci těchto skupin jsou řazeny zápisy ze schůzí jednotlivých orgánů chronologicky. Skupiny písemností OV KSČ a okresní revizní komise jsou rozděleny na dva oddíly. První obsahuje již popsané zápisy ze schůzí, druhý ostatní spisy, které jsou rozčleněny podle tematického hlediska. Za inventární jednotku byl stanoven u okresních konferencí jeden zápis, u zápisů ze schůze pléna OV KSČ, předsednictva OV KSČ a okresní revizní komise vždy jeden ročník, u ostatních spisů pak tematický celek. Inventarizaci provedli v roce 2005 Kateřina Nová a Petr Hubka.

Název fondu, který zahrnuje písemnosti orgánů okresní organizace Komunistické stany Československa, je stanoven podle metodického návodu SAS MV ze dne 17. října 1997, vydaného pod č.j. AS/1-3565/95, a je odvozen od orgánu této organizace – OV KSČ Plasy, zajišťujícího správu písemností všech těchto orgánů.

Vnitřní skartace se u fondu neprováděla. Fond obsahuje pouze písemnosti II. kategorie. Archiválie jsou v dobrém fyzickém stavu a nevyžadují žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Možnosti využití fondu pro studium novodobých dějin jsou poměrně široké, neboť OV KSČ řídil činnost všech výrobních a obchodních organizací, kulturních a vzdělávacích institucí i zájmových a společenských organizací v regionu. Dochované materiály obsahují velké množství údajů o politickém, hospodářském a kulturním dění v tehdejším okrese Plasy v poválečném období a v 50. letech. Vzhledem k tomu, že okres Plasy byl regionem typicky zemědělským, objevují ve fondech často informace spojené s kolektivizací probíhající v této době. Na pořadu jednání všech orgánů bylo často zakládání a výstavba JZD, podíl státního statku a strojních a traktorových stanic na socializaci venkova. Z odvětví průmyslu lze čerpat informace o činnosti spíše menších závodů a místních provozů. Informačně nejhodnotnější jsou zápisy ze zasedání předsednictva respektive byra OV, kde se objevují bezprostřední a aktuální hodnocení akcí či situací v okrese, ale i vnitřního života celé okresní organizace.

V. Záznam o uspořádání fondu

Fond inventarizovala ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích v letech 2002 - 2003 Kateřina Nová, která sestavila inventární seznam. Úvod vypracovali Kateřina Nová a Petr Hubka v roce 2005. Z fondu nebyl vyřazován žádný písemný materiál a obsahuje 2,09 bm. Fond je uložen v 19 kartonech a po označení identifikačními štítky uložen v depozitáři Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích, ul. Stará cesta 558, Plasy.

V Plasích dne 1. června 2005

Kateřina Nová
odborná archivářka

Petr Hubka
ředitel SOKA Plzeň-sever

Seznam literatury

Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu. In: SAP, roč. X, č. 2, rok 1960, str. 218-228.

Metodický návrh pro vyhotovování a vnější úpravu archivních pomůcek v SOA Plzeň, OA – 1193-13/4-00.

Metodický návod pro pořádání a inventarizaci archivních fondů okresních národních výborů z let 1945 až 1990, SOA 452/98–41.

Směrnice pro skartaci (vyřazování) písemností krajských a okresních výborů a základních organizací KSČ, Praha 1967.

Všeobecné zásady tvorby názvů archivních fondů a sbírek, As/1 – 3565/97.

Dějiny KSČ v datech, Praha 1984.

Vojtěch Laštovka. Vznik KSČ na Plzeňsku, Plzeň 1962.

Michael Pešťák. Organizační struktura ZKV KSČ v Plzni a jeho dochované písemnosti, In: Západočeský sborník historický, roč. III, rok 1997, str. 313-321.

Milan Skřivánek. Diskuse - K pořádání písemností okresních výborů KSČ, In: AČ, roč. XLII, rok 1992, str. 84-91.

Návrh organizačního řádu k VIII. řádnému sjezdu KSČ v Praze ve dnech 28. – 31. března 1946.

Návrh na změnu organizačního řádu, předložený IX. sjezdu KSČ 25. – 29. května 1949.

Stanovy Komunistické strany Československa, Praha 1954.

Inventární seznam

1. Okresní konference*zápisy z konferencí*

1	Zápis z okresní konference	1947	1
2	Zápis z okresní konference	1948	1
3	Zpráva k okresní konferenci	1949	1
4	Zpráva z okresní konference	1950	1
5	Zápis z okresní konference	1951	1
6	Zápis z okresní konference	1952	1
7	Zápis z okresní konference	1953	1
8	Zápis z okresní konference	1954	1
9	Zápis z okresní konference	1955	2
10	Zápis z okresní konference	1956	2
11	Zápis z okresní konference	1957	2
12	Zápis z okresní konference	1958	2
13	Zápis z okresní konference	1959	2

2. Okresní výbor*a) zápisy ze schůzí*

14	Zápis ze schůze okresního vedení	1945	3
15	Zápis ze schůze okresního výboru	1946	3
16	Zápis ze schůze okresního výboru	1948	3
17	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1950	3
18	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1951	3
19	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1952	3
20	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1953	3
21	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1954	3
22	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1955	3
23	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1956	4
24	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1957	4
25	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1958	4
26	Zápisy ze schůzí okresního výboru	1959	5
27	Zápis ze schůze okresního výboru	1960	5
28	Zápis ze společné schůze okresního výboru KSČ Plasy a okresního národního výboru Plasy	1959	5

b) ostatní spisy

29	Zápis z okresního aktivu	1956	5
30	Prověrka vedoucích funkcionářů OV KSČ	[1948 - 1950]	5

3. předsednictvo (byro)*zápisy ze schůzí*

31	Zápisy ze schůzí předsednictva	1946 - 1948	K 1
32	Zápisy ze schůzí předsednictva	1948	K 2
33	Zápisy ze schůzí předsednictva	1948	6

Inv. č.:	Obsah:	Časový rozsah:	Číslo knihy - kartonu:
34	Zápisy ze schůzí předsednictva	1949	6
35	Zápisy ze schůzí předsednictva	1950	6
36	Zápisy ze schůzí předsednictva	1951	7
37	Zápisy ze schůzí předsednictva	1952	7
38	Zápisy ze schůzí předsednictva	1953	8
39	Zápisy ze schůzí byra	1953	8
40	Zápisy ze schůzí byra	1954	9
41	Zápisy ze schůzí byra		
	= leden - červenec	1955	10
	= srpen - prosinec	1955	11
42	Zápisy ze schůzí byra	1956	12
43	Zápisy ze schůzí byra		
	= leden - září	1957	13
	= říjen - prosinec	1957	14
44	Zápisy ze schůzí byra		
	= leden - květen	1958	14
	= červen - prosinec	1958	15
45	Zápisy ze schůzí byra		
	= leden - květen	1959	16
	= červen - říjen	1959	17
	= listopad - prosinec	1959	18
46	Zápisy ze schůzí byra	1960	18

4. okresní revizní komise

a) zápisy ze schůzí

47	Zápisy ze schůzí	1950	19
48	Zápisy ze schůzí	1951	19
49	Zápisy ze schůzí	1952	19
50	Zápisy ze schůzí	1953	19
51	Zápisy ze schůzí	1954	19
52	Zápisy ze schůzí	1955	19
53	Zápisy ze schůzí	1956	19

b) ostatní spisy

54	Zprávy o činnosti	1950 - 1958	19
55	Zprávy z prověrek základních organizací	1950 - 1959	19
56	Seznamy sboru pomocníků	1951 - 1953	19
57	Seznamy členů	1954 - 1958	19

Název pomůcky: KSČ - okresní výbor Plasy
Časové rozmezí: 1945 - 1960
Počet evidenčních jednotek: 21 (2 knihy, 19 kartonů)
Počet inventárních jednotek: 57
Rozsah archiválií v bm: 2,09
Stav ke dni: 1. 6. 2005
Fond zpracoval: Kateřina Nová
Pomůcku sestavil: Petr Hubka, Kateřina Nová
Počet stran: 14
Pomůcku schválil: Petr Hubka
Číslo jednací: SOAP/06-721/05
Datum schválení: 20.12.2005